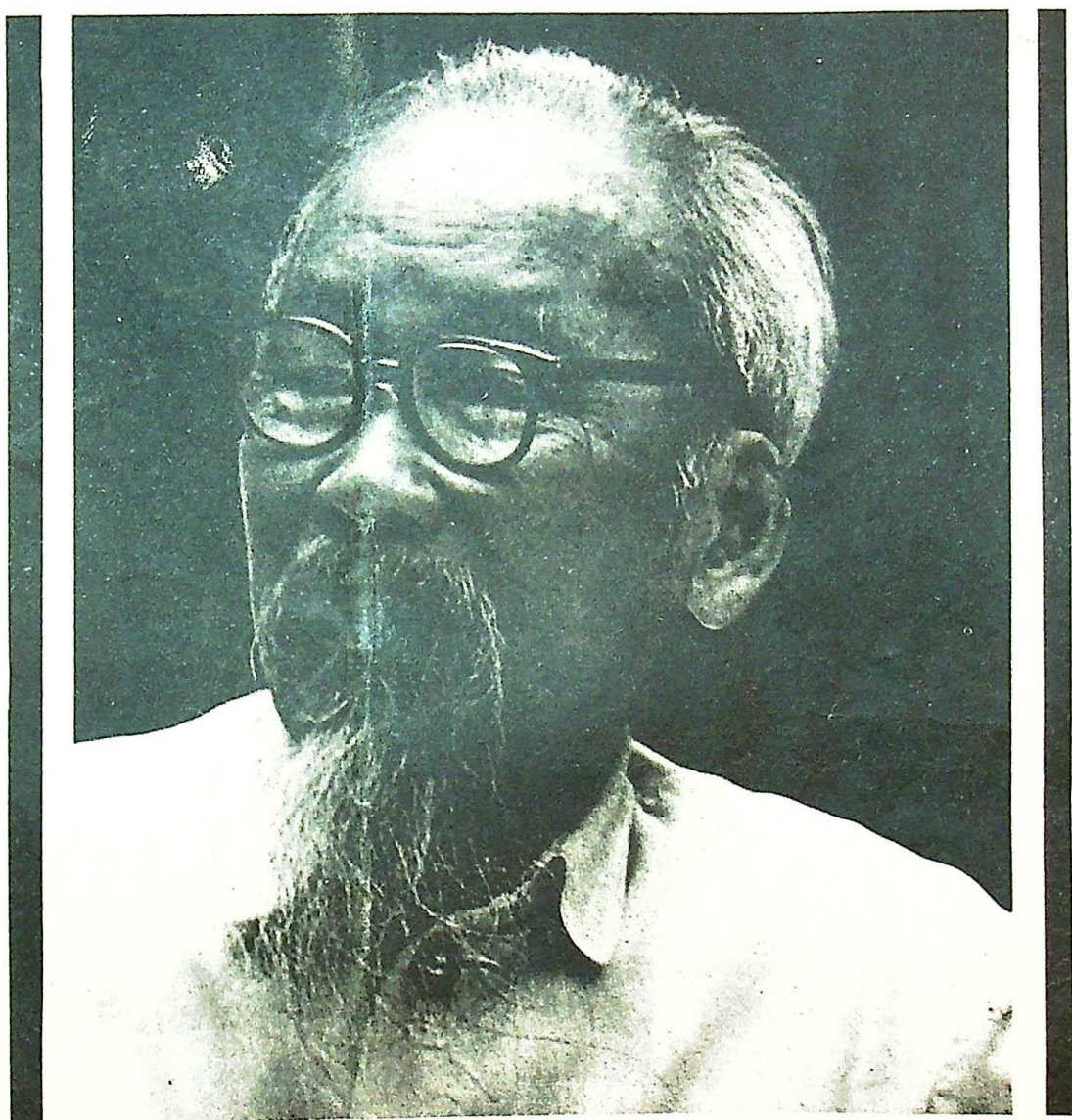

50ct.

Vierde jaargang nr. 8, 11 oktober 1969

VIETNAM BULLETIN

HO TSJI MINH

herfstoffensief in amerika pag.5

Verschijnt om de 14 dagen

Redaktie: Jan Boonstra
M. van Dullemen
W. de Graaff

Benno Groeneveld
Tineke Nijenhuis
Queenie Stevens

Redaktie/administratieadres: Vietnam Bulletin, p/a ASVA
Weesperstraat 51, Amsterdam
Gironummer 1281198, tvn Vietnam Bulletin. Abonnement
f 5,- per half jaar, met stilzwijgende verlenging. Buitenland
f 7,- per half jaar. Losse nummers f 0,50 (België 7 fr.)

CORRECTIES

Door een typefout is er enige verwarring ontstaan over de nummering van de achtereenvolgende nummers van het Vietnam Bulletin. Er verschenen twee nummers VB IV nr 4. Eén gedateerd op 19 juli (Indonesië Informatie) en één gedateerd 16 augustus ('Meer troepen dan ooit'). Het nummer van 19 juli was in werkelijkheid VB IV nr 3. Op 2 augustus verscheen in verband met de vakantie geen nummer. Dit in antwoord op een aantal klachten van mensen die meenden een nummer niet gekregen te hebben. (We stellen hen niet persoonlijk van de vergissing op de hoogte.) De cijfers bij 'Meer troepen dan ooit' ontleenden we aan Trouw, die melding maakte van een redevoorring van senator Morse in de Amerikaanse Senaat. De door Morse genoemde cijfers werden later door het Pentagon bevestigd. Inmiddels is het aantal troepen in Vietnam wel (iets) verminderd.

HET TESTAMENT VAN PRESIDENT HO TSJI MINH

In de vaderlandslievende strijd tegen de Amerikaanse agressie zullen we ongetwijfeld met steeds grotere moeilijkheden te kampen krijgen, bereid moeten zijn steeds nieuwe offers te brengen, maar de eindoverwinning is onvermijdelijk. Dit is volkomen zeker.

Ik stel me voor dat ik eens een rondreis zal maken door het Noorden en het Zuiden om onze landgenoten, onze kaderleden en onze heldhaftige strijders te feliciteren, om de ouderen en de jongeren en onze zo dierbare kinderen op te zoeken.

Vervolgens zal ik me namens ons volk naar de broederlanden van het socialistische kamp begeven, naar alle landen van de wereld waar we mee bevriend zijn, om ze te bedanken, dat ze ons volk van ganser harte gesteund en geholpen hebben bij de vaderlandslievende strijd tegen de Amerikaanse agressie.

Ton Fou, de beroemde Chinese dichter uit de T'ang periode heeft geschreven: "Altijd waren degenen die de zeventigjarige leeftijd bereikten zeldzaam."

Dit jaar ben ik met mijn 79 jaar één van deze 'zeldzame' mensen, maar toch is mijn geest nog steeds helder, hoewel mijn gezondheid in vergelijking met de vorige jaren iets achteruit is gegaan. Wanneer men meer dan 70 lentes voorbij heeft zien gaan, verslechtert de gezondheid naarmate de leeftijd vordert. Daar mag men zich nauwelijks over verbazen.

Maar wie kan voorspellen hoe lang ik de revolutie, het vaderland en het volk nog kan dienen?

Daarom laat ik dit geschrift na, met het oog op de dag waarop ik me zal voegen bij de vereerde Karl Marx, Lenin en onze oudere revolutionairen. Op deze manier zullen onze landgenoten in het hele land, de kameraden van de Partij en onze vrienden in de hele wereld er niet door overvallen worden.

Ik zal het eerst over de Partij hebben. Dankzij de nauwe eenheid die daarin tot stand is gebracht, dankzij de volledige toewijding aan de arbeidersklasse, aan het volk en aan het vaderland heeft onze Partij sinds hij is opgericht ons volk tot eenheid weten te brengen, het kunnen organiseren en er leiding aan geven, het met enthousiasme tot de strijd en van overwinning naar overwinning kunnen leiden.

Eenheid is een zeer dierbare traditie van onze partij en ons volk. Laten alle kameraden, vanaf de leden van het Centraal Bestuur tot aan de kameraden in de cellen aan de basis de eenheid, de hechtheid van de Partij als even belangrijk beschouwen als het licht in hun ogen.

Als men binnen de Partij de democratie in ere houdt

en regelmatig en serieus zelfkritiek beoefent en kritiek op anderen levert, dan is dat het beste middel om de eenheid en de hechtheid van de Partij te verstevigen. Het is belangrijk dat alle kameraden met elkaar verbonden worden door een hechte vriendschap. Wij zijn een Partij die aan de macht is. Elk lid, elk kaderlid van de Partij moet diep doordrongen zijn van de revolutionaire mentaliteit, waarlijk blij geven van ijver, soberheid, integriteit, rechtlijnigheid en een absolute toewijding aan het algemeen belang, een van onze voorbeeldige belangeloosheid zijn. Hij moet zorgen dat de Partij zuiver blijft, zich de rol van leider, van werkelijk trouwe dienaar van het volk waardig toont.

De leden van de werkende jeugd en onze jongeren in het algemeen zijn uit het goede hout gesneden en zetten zich enthousiast in als voorhoede, waarbij ze nauwelijks moeilijkheden vrezen en steeds naar vooruitgang streven. Onze Partij moet er voor zorgen, dat hen een hoogstaande revolutionaire moraal wordt ingeprent en de Partij moet er voor zorgen ze zo op te leiden, dat ze de opbouw van het socialisme kunnen voortzetten, tegelijk 'roden' en 'deskundigen'. Het opleiden en opvoeden van de komende revolutionaire generatie is een uitermate belangrijke en noodzakelijke taak.

Ons werkende volk, in de vlakten zowel als in de bergachtige streken, heeft eeuwenlang talloze beproevingen moeten doorstaan, het heeft de feodale en koloniale uitbuiting en onderdrukking ondergaan en het heeft bovendien talloze jaren geleden onder de oorlog. Niettemin geeft ons volk blijk van een groot heldendom, een grote moed, een geweldig enthousiasme en een grote werklust. Het heeft sinds de oprichting achter de Partij gestaan en is er altijd trouw aan gebleven. De Partij moet een goed plan opstellen om de economie en de cultuur tot ontwikkeling te brengen en op die manier het levenspeil van het volk steeds te verhogen.

De oorlog van verzet tegen de Amerikaanse agressie kan nog voortduren. Het zou kunnen, dat onze landgenoten nog meer offers moeten brengen aan mensenlevens en aan goederen. Hoe het ook zij, we moeten vastbesloten zijn de Amerikaanse agressor te bestrijden tot aan de eindoverwinning.

Onze rivieren, onze bergen, onze mensen zullen altijd blijven bestaan.

Als de Yankes zijn verslagen zullen we ons land tien keer zo mooi herbouwen.

Wat de moeilijkheden en beproevingen ook mogen zijn,

ons volk zal zeker overwinnen. De Amerikaanse imperialisten zullen zeker het veld moeten ruimen. Ons vaderland zal zeker herenigd worden. Onze landgenoten uit noord en zuid zullen zeker weer onder één dak verenigd worden. Ons land zal de bijzondere eer genieten een klein land te zijn, dat door een heldhaftige strijd twee imperialistische machten (Frankrijk en Amerika) verslagen zal hebben en een waardige bijdrage geleverd te hebben aan de nationale bevrijdingsbeweging.

Wat de communistische wereldbeweging betreft: Ik heb mijn hele leven in dienst van de revolutie gesteld; hoe trotser ik me voel, dat de internationale arbeidersbeweging zich uitbreidt, des te meer tijd ik onder de tweedracht die de broederpartijen nu verdeeld houdt. Ik wens dat onze Partij haar best zal doen en een nuttige bijdrage zal leveren aan de eenheid van de broederpartijen op basis van het Marxisme-Leninisme en het proletarische internationalisme op een wijze, die overeenstemt met de eisen van het hart en van de rede. Ik geloof stellig dat de broederlanden en -partijen zich weer zullen verenigen.

Wat mijn persoonlijke zaken betreft: mijn hele leven heb ik van ganser harte en met al mijn krachten het vaderland, de revolutie en het volk gediend. Als ik deze wereld nu zou moeten verlaten, heb ik mezelf niets te verwijten, ik betreur het slechts, dat ik niet langer en nog meer kan dienen.

Na mijn dood moeten er geen grote begrafenisplechtigheden georganiseerd worden, om de tijd en het geld van het volk niet te verspillen.

Tenslotte laat ik aan ons hele volk, aan onze hele Partij, aan al de leden van onze strijdkrachten, aan mijn nichten en neven, jongeren en kinderen een gevoel van liefde na, dat geen grenzen kent.

Ik zend eveneens een broederlijke groet aan de kameraden en vrienden, jongeren en kinderen op de hele wereld.

Mijn laatste wens is dat onze hele Partij, heel ons volk, nauw verbonden in de strijd, een vreedzaam, verenigd, onafhankelijk, democratisch en welvarend Vietnam zal opbouwen en een waardige bijdrage zal leveren aan de wereldrevolutie.

HANOI, 10 mei 1969

ONTMOETINGEN MET OOM HO

In de jaren twintig werkte Ho Tsjì Minh in de illegali-teit. Iets van de sfeer van die tijd van ondergrondse revolutionaire activiteit vindt men terug in de herinneringen die Vietnamese vrijheidsstrijders van het eerste uur hebben opgetekend. Een aantal ervan is bijeen-gebracht in de bundel *Récits de la résistance vietnamienne* (1925-1945). Bui Lam vertelt over de Vietnamese ondergrondse in Parijs in de jaren na de eerste wereldoorlog. Nguyen Luong Bang werkte aan het eind van de jaren twintig in China en Vietnam aan de uitbreiding van de beweging. Uit zijn verhaal hebben wij enkele passages vertaald, waarin hij zijn ontmoetingen beschrijft met Ho Tsjì Minh. De auteur was in 1925 tweeëntwintig jaar. Hij was matroos op een Frans oorlogsschip dat voor anker lag in Shamen, voor de Franse concessie in Canton. Hij is patriot en zoekt contact met geestverwanten.

*

Een paar dagen later bracht Cam Souen me in contact met kameraad Ich van de Bond van de revolutionaire jeugd. Hij was levendig en voortvarend. Dankzij Ich duurde het niet lang of ik leerde een andere kameraad kennen, Vuong, in wie ik pas veel later Nguyen Ai Quoc zou herkennen. Vuong had met me afgesproken in een straat in Canton, tegenover een grote bazar. Ik kwam op de afgesproken plaats op een wintermiddag. Vuong schudde me de hand, heel open, heel vriendelijk vanaf het eerste ogenblik. Ik heb de herinnering aan een heel jong iemand, vijfendertig, mager maar gezond, met een lichte blik. Ik vond in hem de losheid en de dynamiek van Ich terug, maar met een zekere voor-komendheid, een zekere zachtheid in gebaar en woord die dadelijk sympathie wonden. Vuong nam me mee naar het kantoor van een vakbond in de wijk. De vakbe-weging had de wind in de zeilen in Canton, evenals in de andere provincies van China. Als we wilden verga-deren dan hoefden we ons maar tot de vakbonden te wenden. Vuong vroeg me naar mijn leeftijd, mijn be-roep, het leven van Vietnamese zeelieden aan boord van Franse oorlogsschepen, de situatie in het vader-land. Het was de tijd waarin de kolonialisten Vietnam uitmergelden om de verliezen te vergoeden die zij ge-leiden hadden tijdens de eerste wereldoorlog. Zij re-cruiteerden kollees voor de steenkoolmijnen van Hongay, Campha en de rubberplantages van het zuiden waar het leven werkelijk een hel was. De natuurlijke gesels troffen onze boeren: na de overstromingen de

droogte. In mijn dorp bijvoorbeeld drie overstromin-gen in drie jaar. Veel boeren die nauwelijks nog een vel over hun botten hadden, werden niet minder getrof-fen door de belastingen. Hier had ik de gelegenheid te zeggen wat ik op het hart had. Na met aandacht naar me geluisterd te hebben, sprak Vuong lang over de strijd die we nog moesten voeren tegen het Franse im-perialisme. Hij vroeg me hoever ik was gekomen met mijn studie. Ik kwam van een arme familie, en ik had niet lang op de schoolbanken gezeten. "Zie je", zei hij me, "ze beletten ons zelfs om te onderrichten. Maar als ieder de anderen laat profiteren van wat hij weet, dan leren we toch."

Korte tijd later werd ik toegelaten tot de organisatie voor de revolutionaire jeugd. Vuong was aanwezig bij de ceremonie. Voortaan verliet ik tweemaal in de week Shamen om een cursus politieke vorming te vol-gen die Vuong en Ich in Canton begonnen waren. Mijn geest werd geleidelijk aan ontvankelijk. Ik liep warm voor 'de Weg van de Revolutie', een document dat Vuong had samengesteld. Naast de politieke lessen gaf hij ons algemene instructie en leerde hij ons En-gels. Wij kwamen gewoonlijk in het vakbondsgedouw-bijeen. Vaak spraken we af op straat en dan wandel-den we al pratend over het trottoir heen en weer. Op een dag toen het gesprek ging over de Vietnamezen die op Franse oorlogsschepen dienden, gebeurde het dat we hen betitelden als 'die mensen'. Vuong verbe-terde ons glimlachend: "Het zijn onze broeders, waar-om noemen jullie ze dan 'die mensen'?" Hij verhief zijn stem niet. Maar het was voldoende, ik had het be-grepen.

Onze politieke en culturele studies waren in volle gang toen Vuong tijdens een algemene bijeenkomst liet we-den dat men iemand nodig had die direct naar het va-derland kon gaan. Ik meldde me vrijwillig. Ik was jong, ik hield van actie, en dit was een gelegenheid: ik werd niet slecht betaald door de Franse marine, maar ik liet de baan toch schieten. Vuong nam me ter-zijde om me te vragen of ik goed had nagedacht, of ik werkelijk bereid was. Hij zei me dat ik me na aan-komst direct in verbinding moest stellen met mijn ou-de vrienden en kennissen in het dorp en in de stad en hen er aan moest herinneren wat we door moesten ma-ken onder het kolonialisme. Wanneer de ander het daarmee eens was, dan zou ik hem vragen: moeten we

ons dat maar altijd laten welgevallen? En daar men mij ongetwijfeld zou tegenwerpen: dat is allemaal goed en wel, maar wat kunnen we ertegen doen? diende ik hen ervan te overtuigen dat eendracht macht maakt. Tezamen zouden wij de vijand zijn wapens ontruiken en ze tegen hem keren. Langzaam maar zeker zou ik de mensen ertoe brengen coöperatieve verenigingen te vormen, bonden, wederzijdse hulporganisaties, door eerst te beginnen met de meest dynamische mensen en later de eenvoudigen mee te krijgen. Op deze manier zou de beweging zich langzamerhand uitbreiden. Vuong ging diep in op de details en legde de nadruk op de beginselen van geheimhouding. Bij het afscheid nemen waarschuwde hij me: "Wanneer men in z'n land terugkeert, dan wordt men doorgaans geschaduwde. Haast je dus niet met uitgaan, bezoek je vrienden niet direct. Ga door voor een genotzoeker als het moet, om de spionnen op een dwaalspoor te brengen."

Ik nam afscheid van Vuong in september 1926. Ik werd belast met het leggen van contacten op de lijn Haiphong-Hongkong om het vertrek van onze jongemannen te regelen en om kranten en brochures het land binnen te smokkelen vanuit het buitenland. Ik ging naar Haiphong waar ik onderdak vond bij een vriend. De eerste dagen reeds zag ik een onbekende heen en weer lopen voor mijn deur. Hij volgde mijn gangen. Vuong had goed gezien. Korte tijd later nam ik dienst aan boord van de Chambord die afwisselend een reis naar Hongkong en een naar Canton maakte. We slaagden er in het blad 'De Jeugd' het land in te krijgen, en brochures van de collectie 'De Weg van de Revolutie' en andere documenten van de organisatie, voor verspreiding in Haiphong, Hanoi, Namdinh. (...)

(Eind 1929 komt de auteur in Sjanghai aan, waar zich een grote Franse gemeenschap bevindt. Hij vindt een baasje als kelner in het restaurant van een landgenoot. Ook hier organiseert hij de Vietnamese zeelieden en arbeiders. De partij stuurt een tweede man, Phiem Chu, naar Sjanghai om hem bij te staan in het propagandistische werk.)
Op een dag kreeg ik een anoniem briefje, een soort minnebriefje: "Ik wacht op je lieveling, in de biljartzaal van Tien Thi." Ik ging op tijd naar de afgesproken plaats. Door een winterse namiddag in 1930, terwijl

Sjanghai bedekt was met sneeuw, liep ik naar Tien Thi, één van de grootste bazars van Sjanghai. Omdat ik niemand aantroef, was ik zeer verbaasd en ik stond al op het punt weer weg te gaan toen ik me hoorde aanroepen met mijn schuilnaam:

"Hai! Hai!"

Ik keerde me om. Het was Vuong! Maar in wat voor een pak! Ik had me ingepakt in warme kleren, trui, das, jas; hij had alleen zijn Sun Yat-sen pak aan, van gewone stof, een dunne overjas, een tot op de draad versleten vilthoed die geen venter meer zou willen hebben. Hij was sterk vermagerd in de laatste vier jaar, en hij was al zo mager toen hij in Canton was! Maar nog altijd vriendelijk. Hij nam me mee naar buiten en we liepen de straten door, nu eens rechtsaf, dan weer linksaf, al naar het uitkijkm. Hij informeerde naar het werk dat ik deed onder de arbeiders en soldaten: hij wilde weten of mijn woning veilig was, of ze niet in de gaten gehouden werd door spionnen....

"Ik ga over een paar dagen weg. Je hebt goed werk gedaan, maar wees voorzichtig. De politie steekt overal zijn neus in." (...)

Phiem Chu en ik werden in mei 1931 in Sjanghai gearresteerd, als gevolg van verraad door een korporaal van de militie die zich in onze geleiders had ingedrongen. Een maand lang losten de agenten elkaar af om me te mishandelen. Op een nacht bezwijmde ik onder de slagen. Zodra ik weer bijkwam duwden ze me een foto onder de neus: "Ken je die vent, hè? Nguyen Ai Quoc, je baas, hij heeft zich laten arresteren in Hongkong. Die doet geen kwaad meer! Ga aan tafel zitten."

Ik keek naar de foto. Het was een openbaring voor me: Nguyen Ai Quoc en Vuong waren één en dezelfde. Ik veinsde van niets te weten. Maar toen ik terug was in mijn cel hield de gedachte me de hele nacht wakker. Ik kon niet geloven in het nieuws van zijn arrestatie: het was waarschijnlijk een praatje dat de agenten verzonden hadden. Toch vroeg ik me af: wat moest er van de beweging worden als hij werkelijk gearresteerd was?

(fragment uit: Nguyen Luong Bang, 'Mes rencontres avec l'oncle Ho', uit Récits de la résistance vietnamienne (1925-1945), Ed. Francois Maspéro Paris, 1966)

DE NIEUWE PRESIDENT EN VICE-PRESIDENT VAN DE DEMOCRATISCHE REPUBLIEK VIETNAM

Le Monde, 26 sept. 1969

VANUIT DE GEVANGENIS AAN DE MACHT

De nieuwe president van de Republiek is afkomstig uit de provincie Long-Xuyen, die ten zuidwesten van Saigon ligt. Hij is twee jaar ouder dan Ho Tsjih Minh; revolutionair sinds hij in 1917, toen hij dienst deed op een Frans oorlogsschip, deelnam aan de munitie in de Zwarte Zee. Terug in Saigon, vlak na de oorlog, wijdde hij zich aan intensieve propaganda in kringen van de vdbewegingen, met als resultaat dat hij in 1925 gevangene gezet wordt. Vanaf de dertiger jaren is hij een aanhanger van de communistische partij, die dan ongeacht is. Hij wordt opnieuw gearresteerd vanwege zijn strijdbare activiteiten en geïnterneerd in het strafkamp Poulo-Condore, waar hij pas in 1945 uit zal komen, om dan naar Hanoi en in het verzet te gaan. Het jaar daarop maakt hij deel uit van de Vietnamese delegatie, die onder leiding van Ho Tsjih Minh in Fontainebleau probeert te onderhandelen met de Franse autoriteiten over volledige onafhankelijkheid voor een herenigd Vietnam. Ton Duc Thang is voorzitter van het 'Front de la Patrie', een groepering waarin alle poli-

tieke stromingen, alle godsdienstige stromingen, de minderheidsgroeperingen en maatschappelijke organisaties verenigd zijn.

De nieuwe vice-president, Nguyen Luong Bang, is een wapenbroeder geweest van Ho Tsjih Minh tussen 1925 en 1931. Hij is geboren in het Noorden en dient op een schip van de Franse marine, dat voor anker ligt in Canton, wanneer hij Nguyen Ai Quoc ontmoet - de toekomstige Ho Tsjih Minh - die hem lid maakt van de Organisatie van jonge revolutionairen en zich belast met zijn politieke vorming. Hij strijdt in Hongkong, Canton en Sjanghai, en voert talloze opdrachten uit in Haiphong. Als hij tijdens een verblijf in Vietnam gearresteerd wordt, wordt hij naar het strafkamp Son-La gestuurd, waar hij geïnterneerd blijft tot hij in 1943 ontsnapt. Hij was de eerste ambassadeur van de Democratische Republiek Vietnam in Moskou.

De reputatie die deze mannen verworven hebben in dienst van het communisme, de partij en hun land staat borg voor het regime, en dat is ongetwijfeld de reden waarom zij aangewezen zijn voor functies, die in de eerste plaats representatieve functies zijn.

de persoon zonder de verheerlijking

Le Monde, 5 sept. '69

Eén ding was opmerkelijk in de gesprekken. In Noord-Vietnam, onder de bombardementen, gingen ze haast nooit over president Ho Tsjih Minh. Om de waarheid te zeggen: er werd haast nooit over welke leidinggevende figuur dan ook gesproken. Was dat een orden of een mentaliteit? Orders verliezen tenslotte altijd hun kracht in de loop van een paar weken. Er moest dus wel sprake zijn van een mentaliteit: bezoeken aan musea, veelbetekend in een communistisch land, bevestigen dat de reconstructie van de slag bij Dien-Bien-Phu in een grote zaal in de hoofdstad, doet minder de waarde van de persoonlijkheid van Giap uitkomen dan van die van de Vietnamezen. In het Nationaal Historisch Museum, evenals in de provinciale tentoonstellingen die het verleden van een streek weergeven, is het een heel collectieve zienswijze die wordt uitgebeeld, uitgelegd en geroemd, en niet een levende boeddha die een volk naar de overwinning en de onafhankelijkheid zou hebben geleid.

De geschiedenis van Vietnam en zijn beschaving laten de historici daar beginnen ver voor het moderne tijdperk, ver voor de strijd van de communistische partij die, volgens de mannen van Hanoi, per slot, slechts een traditie van duizenden jaren heeft voltold en voortgezet.

Onder deze omstandigheden is het niet verwonderlijk dat Ho Tsjih Minh ontbreekt in de gesprekken. In Hanoi biedt men zijn gedachten, die werkelijk goed zijn, aan, maar niet zijn gedachten. Zijn Dagboek uit de gevangenis vormt een beschouwing over het lijden van een nationalist - een nationalist onder velen - maar het heeft niet de pretentie een Evangelie voor de volkeren te zijn. Portretten? Er zijn er erg weinig. ... of geen. Aan de wanden van de huizen in de coöperaties ziet men soms de foto van Ho Tsjih Minh, geknipt uit een tijdschrift, maar nooit als enige. In Noord-Vietnam heeft men een enorme achtting gehad voor de president; maar men heeft hem niet opgehemeld noch ook geanoniseerd. Het is ondenkbaar dat men in Hanoi weekbladen zou zien verschijnen van het soort dat in Noord-Korea wordt gedrukt en waarin men op elke regel de naam van Kim Il Sung tegenkomt. Deze situatie, die minder voortvloeit uit een politieke wil dan uit een collectieve geestesgesteldheid heeft een belangrijk stempel gedrukt op het regime en heeft het behoeft van de dwalingen van andere landen die het marxisme voor zich opeisen.

Toen een dorpsheer, die 's morgens om zes uur uit de provincie was gekomen om in de grote warenhuis van Hanoi, dat aan de Kleine Vijver ligt, inkopen te doen, van afdeling naar afdeling ging, kocht hij gloeilampen en voetballen, maar niet die paar gipsen bustes van de president waarvan de verkoopster er zich al bij had neergelegd ze ten eeuwigden dage in haar uitstalling te zien staan. Het leek wel of de bustes er alleen maar waren ter herinnering. En de populaire tekeningen die overal op de muren in het oog springen, vooral in de provincie, tonen de teams van de DCA die vliegtuigen neerhalen, ofwel president Johnson en generaal Westmoreland afgebeeld als demonische persoonlijkheden. Maar de mannen die de raketten en de kanonnen bedienen, lijken op niemand. Als er iemand ten voorbeeld werd gesteld in de pers of voor de radio, dan was het de verdediger van een brug of een leider van een compagnie in het zuiden. In een interview deed de held van de dag het verhaal van zijn heldendaden en betrof er zijn strijdmakkers in, maar niet de oude man met de sik.

Na de eerste wereldoorlog richtte Ho Tsjih Minh, die toen in Frankrijk woonde, een krant op en hij noemde hem 'de Patria', de nietsbezitter die buiten de maatschappij is gesloten. Hoewel iedereen hem kende, wist hij in deze soort anonimiteit te blijven, waarvan van hun volk geïsoleerde potentaten het geheim niet kennen.

JACQUES DECORNOY

HERFSTOFFENSIEF VAN START

Randy Furst, Guardian, 27-9-'69

De anti-oorlogskrachten in het hele land zijn bezig met de voorbereidingen voor een massaal herfstoffensief om de Amerikaanse troepen uit Vietnam te krijgen. Men verwacht dat honderdduizenden Amerikanen zullen deelnemen aan de acties - waarvan er acht grote op het programma staan - en die zullen culmineren in een massamars op Washington op 15 november, die wel eens de grootste anti-oorlogsbetoging zou kunnen worden die er ooit gehouden is.

* In Chicago wordt door aanhangers van de acht leiders van de beweging, die terechtstaan voor 'samenzwering' tijdens de botsingen tijdens de Democratische Conventie in Chicago vorig jaar, een grote demonstratie voorbereid wanneer het proces op 24 september begint. Daarna zijn wekelijks protesten gepland.

* Activisten van de beweging zullen van 8 tot 11 oktober in Chicago acties ondernemen waarmee het initiatief genomen werd door de SDS, ondanks de steeds groter wordende tegenstellingen binnen deze organisatie.

* Liberals die vanuit Washington werken, bereiden op 15 oktober een 'moratorium' (niet geven van lessen)

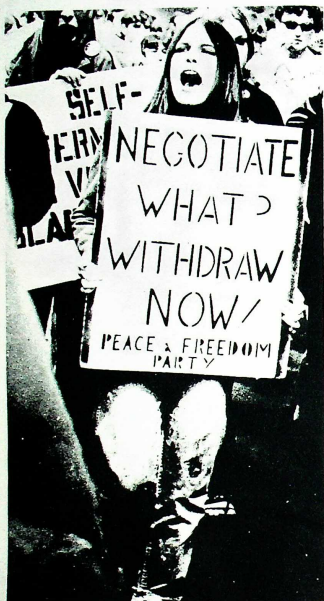
voor op campussen van high schools en universiteiten over het hele land.

* Nog meer steundemonstraties staan op het programma in Chicago op 25 oktober in verband met de 'samenzwering'szaak.

* Anti-oorlogsbewegingen hebben opgeroepen voor protesten op de campus van 8 tot 15 november, die zijn aangekondigd door SDS-fracties Joe Hill in San Francisco en die worden gesteund door de Revolutionary Youth Movement-2, een landelijke SDS-fractie.

* Studenten zullen staken op high schools en universiteiten in het hele land op 14 november met als leuze: onmiddellijke terugtrekking van de Amerikaanse troepen. Een actie die wordt geleid door het New Mobilisation Committee. Het Vietnam Moratorium Committee heeft een tweede moratorium op deze dag gepland dat samenvalt met de staking.

* In Washington heeft het New Mobilisation Committee - een massa-coalitie van anti-oorlogsgroepen - een 'mars tegen de dood' gepland op 13 en 14 november. * Het herfstoffensief bereikt zijn hoogtepunt in Washington op 15 november en een tweede mars in

San Francisco, beide onder auspiciën van het New Mobilisation Committee. In Washington voorspelde een van de twee projectleiders van de Mobilisation Committee "de grootste demonstraties in de Amerikaanse geschiedenis". Hij vertelde dat het enthousiasme om mee te doen 'overweldigend' was gebleken tijdens 50 voorbereidingsbijeenkomsten in het hele land, die de afgelopen week werden gehouden. Dr. Benjamin Spock zei op 18 september in New York dat men verwachtte dat een half miljoen mensen naar Washington zouden komen voor demonstraties. Dave Hawk, een lid van het liberale Vietnam Moratorium Committee voorspelde dat 400 campussen op 15 oktober gesloten zullen zijn. Oppositie tegen de oorlog op de campussen is enorm toegenomen, zo blijkt uit talrijke berichten. In Ann Arbor, Michigan, demonstreerden op 20 september 15.000 studenten voor een beëindiging van de oorlog en een onmiddellijke terugtrekking van de soldaten. Meer dan 7000 aanwezigen woonden die avond een anti-oorlogs-teach-in bij. Op Syracuse University kwamen bijna 1000 mensen naar een vergadering om plannen voor het moratorium te bespreken. Afgelopen week tekenden 1000 mensen een petitie op de George Washington University om de universiteit op 15 oktober te sluiten. In San Jose besloot een vergadering van voorzitters van studentenorganisaties in Californië unaniem om "de oorlog in

Vietnam te bestrijden en de terugtrekking van alle troepen uit Vietnam nu te steunen" en de stakingen te ondersteunen.

Het herfstoffensief zal starten 24 september in Chicago waar de Samenwerking (tot erenaam geworden benaming van de acht leiders die terechtstaan voor de ongeregelde heden tijdens de Democratische Conventie vorig jaar, red. VB) terechtstaat. Met steun van de Black Panther Party, die leden van haar Centrale Comité zal sturen, zullen demonstranten zich om 10 uur 's morgens verzamelen bij het Federale gebouw. Tussen de 5 en 10.000 mensen worden verwacht (...)

Het Vietnam Moratorium Committee maakt grote vooruitgang met het moratorium op 15 oktober op de campussen. Het comité is politiek zwak naar het organisatorisch uitstekend. Acht full-time organisatoren bemannen acht uur per dag een kantoor van zes kamers in Washington. De groep moedigt studenten aan om teach-ins te houden, demonstraties, de wijken in te gaan en aan de huizen aan te bellen en met de mensen over de oorlog te praten.

De president van de Rutgers University heeft er in toegestemd de campus in New Jersey op 15 oktober te sluiten. Organisator Hawk zei: "We zouden het toelichten wanneer besturen van andere universiteiten zich bij de actie aansluiten." Hoevel georganiseerd door voormalige aanhangers van Senator Eugene McCarthy hebben de leden van het comité opgeroepen tot een onmiddellijke terugtrekking van alle Amerikaanse troepen.

De volgende grote demonstratie wordt gehouden op 25 oktober in Chicago. Deze wordt georganiseerd door het New Mobilisation Committee om de Samenwerking te ondersteunen. Op het programma staan een mars en een meeting, waar de nadruk gelegd zal worden op de oorlog en de vervolging door de regering van leiders van de vredesbeweging.

Op 14 november houdt het Vietnam Moratorium Committee een tweede moratorium, terwijl de Student Mobilisation Committee voor dezelfde dag heeft opgeroepen tot een staking. De studentenstaking heeft onmiddellijke terugtrekking van de Amerikaanse troepen tot inzet.

Opererend vanuit een kantoor op Vermont Avenue 1029 in Washington N.W. heeft het New Mobilisation Committee de afgelopen week sprekers naar 50 Amerikaanse steden gezonden om haar grote anti-oorlogsdemonstraties voor te bereiden. Hoevel nog niet alle plannen volledig zijn uitgewerkt, begon zich het volgende scenario af te tekenen.

Op 13 tot 15 november een massale 'mars tegen de dood' in één enkele rij van de Arlington begraafplaats, langs het Witte Huis en eindigend bij het Capitool. Deze demonstratie begint op 13 november omstreeks middernacht en men verwacht dat zij ongeveer 36 uur zal duren. De processie, aldus voorspelde medewerkers van de Mobilisation, zal 45.000 man omvatten die ieder de naam van een Amerikaan die in Vietnam gesneuveld is, zullen dragen. Anderen zullen namen dragen van verwoeste Vietnamese dorpen. Bij het Capitool zullen de demonstranten de namen in dozen doen. De mars is voornamelijk ontworpen om te voldoen aan de wensen van de tienduizenden pacifisten en kerkmensen die men in Washington voor de demonstraties verwacht.

Op 15 november een massademonstratie, startend vanaf het Capitool naar het monument van Washington. Men verzamelt om 9 uur bij Mall, de demonstratie start om 11 uur, en om 2 uur 's middags wordt een meeting gehouden. De demonstranten zullen de dozen met namen van gevallen met zich mee voeren naar het Witte Huis.

De eisen die tijdens de demonstratie gesteld zullen

Desalniettemin stonden de Vietnamese communisten, zelfs in deze periode, niet buiten boerenactiviteiten. In het voorjaar van 1930, nog nauwelijks een paar weken nadat de partij was opgericht, brak op het platteland een oproer, 'de soviets van Nghe-an' genaamd, uit in de provincies Nghe-an en Ha-tinh; in enkele districten hadden de boerenrebellie provisorische organen van volksbestuur georganiseerd, die weigerden zich over te geven onder het zware bombardement van de Franse luchtmacht. Interessant hierbij is dat deze boerenbeweging, vanaf het eerste begin, solidair was met stakingen van arbeiders in twee naburige dorpen (spoorwegarbeiders van Vinh, en arbeiders in de Benthuy houtfabrieken). Het zoeken naar een gemeenschappelijke strategie van arbeiders- en boerenbewegingen, die later en nu nog steeds het communisme van Vietnam kenmerkt, werd daarom reeds vanaf de eerste maanden van zijn bestaan geprobeerd.

Na 1941, met de stichting van de Viet Minh en vooral sinds 1941 met de vorming van de eerste militaire bevrijdings-detschemen, had het communisme in Vietnam dezelfde fundamentele verandering ondergaan als het Chinese communisme na 1927: De militaire strijd trad op de voorgrond. Vandaar het oprichten van guerrillabases waar in steden en vandaar de vraag naar de boeren om de belangrijkste krachtsinspanning te leveren. Het waren in deze boeren, die de troepen vormden, die tijdens de strijd tegen de Japanse bezetting werden geleid door de communisten.

"Zelfs onze lange verzetstijd is in feite een revolutie boerenoorlog onder bevel van het proletariaat", zei Le Duan, algemeen secretaris van de Lao-dong (communistische) partij van Noord-Vietnam over de oorlog van 1946-1954. (1) Dit betekent niet alleen, dat de oorlog gevoerd werd door de boeren op het platteland, maar ook dat de nationale bevrijdingsoorlog tegen de buitenlandse bezetting tegelijkertijd het karakter had van een maatschappelijke vrijheidsstrijd van de boeren. Voor Vietnam zowel als voor China is dit de voortzetting van een lange en sterke traditie van boerenopstanden en traditionele boerenoorlogen uit het pre-koloniale tijdperk (vooral de grote boerenopstand van de Tayson, 1772-1802). Dat het verzet tegen Frankrijk dit karakter aannam, komt doordat de landheren, in een agrarische samenleving de 'natuurlijke' tegenstanders van de boeren, op grote schaal gemeene zaak hadden gemaakt met de buitenlandse indringers, of het nu Japanners of Fransen waren. De maatschappelijke en de nationale strijd overlappen elkaar in hoge mate. Dat het Vietnamese communisme zich naar de boeren richtte en zeer vertrouwd was met de agrarische wereld bleek zowel op economisch als op militair

=====

Het State Department' schrijft in zijn antwoord aan de heer Fulbright: "De beslissing om voor het eerst troepen in te zetten in Zuid-Vietnam in de loop van voorjaar en zomer '65 was het resultaat van een voortdurende bestudering van een steeds veranderende situatie: één van de voornaamste factoren hierbij was het inzetten in Zuid-Vietnam van geregelde Noordvietnamese troepen sinds eind '64."

De schrijver van het antwoord - een assistent van de heer Rogers - vervolgt: "De voortdurende bestudering waarvan ik sprak en de reeks beslissingen die er het resultaat van waren, gaven aanleiding tot nauw en constant overleg met de regering van Vietnam. De ontwikkeling van de analyse van de situatie door de beide regeringen, het overleg en de overeenstemming op dit punt waren van dien aard, dat ze tezamen door onze regering beschouwd kunnen worden als een verzoek van de regering van Vietnam."

Nog steeds volgens het State Department werd dit verzoek 'bevestigd' door het communicé over de aankomst van eenheden mariniers, dat het kabinet van de Zuidvietnamese premier 7 maart 1965 deed uitgaan. In feite waren de mariniers op die datum al onderweg naar Vietnam en het communicé kan beschouwd worden als een goedkeuring van de troepeninzending. Belangrijker is het nog om te merken dat de afgevaardigden van de Verenigde Staten op de conferentie van Parijs iedere beschuldiging over de Amerikaanse agressie van de zijde van de Noordvietnamsen en het NBF beantwoordde door te zeggen dat Washington troepen naar Vietnam heeft gezonden op uitdrukkelijk verzoek van Saigon. Deze verklaringen die de sporen dragen van de verlegenheid waarin de heer Fulbright het State Department gebracht heeft door ze uit te lokken, ontnemen het Amerikaanse standpunt een gewichtig argument.

(Le Monde, 26-9-'69)

terrein. Het voerde, geïnspireerd door China, een politiek van radicale landhervormingen. In 1953 werd, in het Noorden en in het Zuiden, het land van de grote landeigenaren zonder vergoeding verdeeld onder de arme boeren in de gebieden die toen werden beheerst door de guerrillastrijders van de Democratische Republiek Vietnam. In 1955 werd deze landhervorming uitgebreid tot alle plattelandsdistricten, alleen ten noorden van de 17e breedtegraad, dat wil zeggen in de hele Democratische Republiek.

Het Nationale Bevrijdingsfront van Zuid-Vietnam (NBF of 'Vietcong'), waarin de communisten de hoofdrulen speelden, heeft deze boeren traditie van het Vietnamese communisme geërfd. Zijn strijdkrachten bestaan voornamelijk uit boeren, die hun strijdbaarheid ontleen aan sociale en aan nationale bronnen. Ze hebben tegen Diem gevochten en tegen zijn opvolgers, niet alleen omdat hij een autoritair heerser was die door buitenlandse machten in het zadel werd gehouden, maar ook omdat hij op landbouwgebied een instrument van de contra-revolutie was. Ngo Dinh-Diem had het land, dat in 1953 door de Viet Minh was verdeeld, weer onteigend, om het terug te geven aan de voormalige grote landeigenaars. Het NBF dat een krachtige landbouwpolitiek voerde, verdeelde in 1960 en 1961 (2) 1½ miljoen hectare onder de boeren.

Betrekkingen met de arbeiders

Het Vietnamese communisme heeft daarom sinds de Japanse bezetting zeer dicht bij de boeren gestaan. Het heeft niettemin het contact niet verloren met het arbeidersproletariaat uit de steden, dat in de voorgaande periode zijn voornaamste maatschappelijke basis had gevormd. Zelfs toen het grootste deel van zijn politiek-militaire activiteiten werd verplaatst naar het platteland, bleef het nog actief in de steden. De Vietnamese communisten aanvaardden de stellingen van Frantz Fanon niet over de degeneratie van de arbeidersklasse in de landen van de derde wereld, over het feit dat het niet in staat is een revolutionaire rol te spelen over de overdracht van de 'revolutionaire opdracht' aan de boeren. Een Vietnamese intellectueel verklaarde tijdens de oorlog tegen Frankrijk als antwoord op Frantz Fanon: "In Vietnam hebben we altijd te maken gehad met een voortdurende wisselwerking tussen de steden, die bezet waren door de Franse troepen en het min of meer vrije platteland: de revolutionairen in de steden hebben de ondergrondse steeds voorzien van medicijnen, machines, inlichtingen, mensen. ... Het gezichtsbedrug zit hem er in, dat men alleen de spectaculaire kant ziet. Achter een bosje in hinderlaag liggen is ze-

ker romantischer dan leuzen op muren kalken. Maar om pamfletten te kunnen uitdelen, leuzen te kalken, stakingen te organiseren in een stad die door een onverbiddelijke politie afgesloten is, eist veel meer moed en organisatietalent: kortom, vraagt meer revolutionaire geest." (3)

Vroeger, tussen 1946 en 1954, bestond in de steden die beheerst werden door Franse troepen een stadsfront; dit front heeft een belangrijk deel van de Franse troepen vast, ook al was het in zuiver militair opzicht dan maar een potentiële bedreiging. Deze situatie bestaat sinds 1954 in de steden in het Zuiden, die door de Verenigde Staten en zijn beschermelingen bezet worden. In de periode 1955-1957 vonden er vele stakingen plaats in Zuid-Vietnam; op 1 mei 1958 demonstreerden 500.000 mensen in Saigon tegen de politiek van de regering-Diem, die een stijging van de kosten van levensonderhoud en werkloosheid had veroorzaakt, en voor democratische vrijheden, de hereniging van het Noorden en het Zuiden, waar in Genève op vooruit gelopen was en dat uitgesteld was door de weigering van Diem om verkiezingen te houden. De arbeidersbeweging heeft zich nog verder ontwikkeld sinds de oprichting van het Bevrijdingsfront in 1960 en de daarmee verbonden arbeidersbeweging: de Arbeiders-Organisatie voor de Bevrijding van Zuid-Vietnam. In 1960 waren er 165.000 stakers, in 1961 29.000 en in 1962 491.000. De grote protestactie van de arbeiders in augustus en september 1964, die zijn toppunt bereikte op 21 september met de algemene staking van 100.000 Saigoneze arbeiders, had een politiek, anti-Amerikaans karakter en niet een economisch karakter. De martelaar, die het trouwst vereerd wordt door het Front, is niet een boer maar een arbeider, een elektricien, Nguyen Van Troi, die geëxecuteerd werd omdat hij deelgenomen had aan een aanslag op het leven van McNamara (4), de (vroegere) Amerikaanse minister van defensie. Het Front heeft dus ook de andere traditie van het Vietnamese communisme geërfd: de arbeidersbeweging van de jaren dertig in de grote industrieën van het Zuiden. Als men deze geduldige en steeds maar volgehouden integratie in de arbeidersklasse buiten beschouwing laat, kan men zich onmogelijk de schaal voorstellen van het offensief, dat het Front in Saigon en de andere steden in het Zuiden tijdens Tet 1968 ontkende.

De Vietnamese communistische partij heeft - van alle Aziatische communistische partijen - de Leninistische lijn van eenheid van strijd van arbeiders en boeren het meest consequent en vast gevolgd. Deze politiek van eenheid volgt een opmerkelijk vaste lijn (van de Ngeh-an opstand tot het Tet offensief van februari 1968) die duidelijk afsteekt bij, bijvoorbeeld, het wisselende karakter van de strategie van de communisten in China op hetzelfde gebied.

Het partijapparaat en het 'Front'

Het Vietnamese communisme is een politiek apparaat, de partij en een 'beweging', en gedachten- en actiegang van een heel volk, alles tegelijkertijd. Maar het kan niet gedefinieerd worden als het logisch gevolg van het organiserend apparaat en de massa; er is nog een derde factor, die een bijzonder belangrijke rol heeft gespeeld en nog speelt in de strategie van het Vietnamese communisme: het 'Front' (mat-tran). De Vietnamese beweging is geboren in de tijd van de Komintern en om meer precies te zijn in de periode dat een bijzonder starre opvatting overheerste: de 'bolsjewisatie van de partij' (de lijn die werd aangenomen op het zesde congres van de Komintern in 1928 en pas werd verzuimd op het zevende congres in 1935). Het is steeds beïnvloed door dit klimaat uit de jaren dertig en dit werd nog versterkt door het feit dat het,

vergeleken met de communistische beweging in de wereld, in een randsituatie verkeerde door zijn afgezonderdheid. De beweging wordt bij elkaar gehouden door een ijzeren discipline: er is geen beroep op beslissingen, de leden tonen een onbegrensde loyaliteit en bereidheid tot zelfopoffering. Het partijapparaat neemt alle belangrijke strategische beslissingen, voert ze uit en controleert ze.

Maar de ontwikkeling van de partijmachine is veel ingewikkelder geweest, al vanaf de stichting ervan in 1930. Tot 1945 was de partij de oude ICP, de oude Indochinese Communistische Partij, hoewel het vanaf 1941 samen heeft moeten leven met de Viet Minh, waardoor een zekere overlapping ontstond, een zekere dubbele persoonlijkheid voor het 'Indochinese' kader en het 'Vietnamese' kader. In november 1945, na de uitroeping van de Democratische Republiek Vietnam, werd de partij officieel ontbonden, met het doel het hele land te verenigen als een stap op de weg naar 'nationale verlossing' (cuu-quoc); er bleven alleen nog 'marxistische studiegroepen' bestaan. De partij werd pas in 1951 opnieuw opgericht onder de naam Dang Lao-dong Viet-nam (Arbeiderspartij van Vietnam); maar het stichtingscongres van de Lao-dong wordt in sommige documenten het derde congres van de ICP genoemd, wat duidt op een zekere continuïteit. Het is zeer waarschijnlijk, dat de partijmachine, hoewel ze zes jaar op non-actief gesteld was, de ruggegraat had gevormd van het verzet in deze moeilijke periode. Na 1951 heeft de Lao-dong dezelfde leidende rol gespeeld in het politieke leven van de Democratische Republiek Vietnam als in de andere socialistische staten. Maar sinds 1954 heeft het deze rol alleen vervuld ten noorden van de 17e breedtegraad. In het Zuiden zien we een andere tussenoplossing, deze heeft acht jaar bestaan, omdat er pas in 1962 weer een marxistische partij werd opgericht in de gebieden die het Front beheerst: dit is de Revolutionaire Volkspartij, verbonden met het Front, maar leidt een eigen, onafhankelijk bestaan. Het is ook hier moeilijk te geloven, dat het partijapparaat eenvoudigweg vernietigd was. Het heeft hier waarschijnlijk ook de onmisbare rol gespeeld van aanslichter van het verzet van het volk tijdens de donkerste jaren van de onderdrukking, toen geleid door de regering van Ngo Dinh Diem.

Dit korte overzicht van de geschiedenis legt de nadruk op het feit dat het politieke apparaat niet ononderbroken heeft voortbestaan, maar dat het drie keer is gereorganiseerd en dat er telkens tussenruimten waren van voor het leven van communistische partijen ongekend lange duur. De organisatievormen van het Vietnamese communisme blijken dus veel minder star te zijn dan ze eerst leken; ze vallen juist op door hun onderbroken karakter, hun plooibaarheid, hun vermogen tot aanpassen en vernieuwen.

Behalve deze achterevolgende gedaanteveranderingen staan de partij ter beschikking: een zeer sterke traditie, een lange ervaring en een kern van gedisciplineerde strijders, die een groot prestige bezitten. Dit vormt de ruggegraat. Maar de partij heeft niet altijd de starre opvattingen kunnen vermijden, die zulke autoritaire organisaties eigen zijn. Dit was, bijvoorbeeld, het geval bij de landbouwhervormingen in 1955, die met bijzonder brute middelen werd doorgevoerd door Truong Chinh, die toen de algemeen secretaris van de Lao-dong partij was. Zijn fouten waren van zo ernstige aard, dat hij van zijn functie ontheven werd en vervangen door Ho zelf. De ideeën en de methodes, die de partij sinds 1954 in Hanoi heeft gebruikt tegen schrijvers en kunstenaars, lijken meer op die van Zhdanov, dan op die van het manifest van de 'honderd bloemen' of van Dubcek.

De partij heeft zelden in z'n eentje gewerkt; maar bijna altijd binnen het raam van de Fronten (mat-tran).

Het 'Indochina Congres' van 1937, de Viet Minh van 1941, de Lien-Viet, gevormd in 1945 en opgenomen in de Viet Minh in 1951, het 'Front de la Patrie', gesticht in Hanoi in 1956 - het zijn allemaal onderdelen van een samenhangende en constante strategie, die leidde tot de vorming van het Nationale Bevrijdings Front van Zuid-Vietnam. Dit is karakteristiek voor de organisatievormen van het Vietnamese communisme. Al deze fronten hebben een aantal gemeenschappelijke trekken. Het zijn geen 'coalities', maar 'bewegingen'. Ze leiden hun eigen leven, het zijn eigenlijk energie-leidingen. Maar zeer verschillende organisaties kunnen zich aansluiten, organisaties, sociale groepen (vrouwen, arbeiders, jongeren, enz.), volksgroepen (bv. minderheidsstammen uit het bergland, immigranten), godsdienstige groepen (Boeddhisten, katholieken, sekten als de Cao-dai), politieke groeperingen (in het bijzonder de minderheidspartijen, die met de communisten samenwerken: de Democratische Partij, de Radicaal-Socialistische Partij). De communisten zijn in deze partijen opgegaan, maar ze houden tegelijkertijd hun eigen partijapparaat in stand; zij werken samen met groepen, die geïnspireerd worden door andere ideologieën (politieke of politiek-godsdienstige) en vermijden ten koste van alles een monopolisering van de leiding. Het overdragen van echte en niet schijnbare verantwoordelijkheden aan hun bondgenoten is een belangrijk onderdeel van de opvattingen waaraan de Vietnamese communisten van het Verenigde Front de hand houden. Deze Fronten hebben ook een programma, dat een belangrijk onderdeel is van hun politieke ontwikkeling en de gemeenschappelijke uitdrukking van het streven van het volk.

De politieke mobilisatie

Het Vietnamese communisme is altijd sterk verbonden geweest met het volk; het heeft zich altijd bezig gehouden met het ontwikkelen van verantwoordelijkheidsgevoel en initiatieven van de basis, om als tegenwicht te dienen voor het politieke apparaat, dat van bovenaf bestuurd wordt en om het volk de werkelijkheid te laten begrijpen. Drie voorbeelden zijn hiervoor voldoende: Dien-Bien-Phu, de beslissing om in de streken ten zuiden van de 17e breedtegraad over te gaan van een politieke tot een gewapende strijd en het verzet tegen de Amerikaanse bombardementen op het Noorden sinds 1965. Dien-Bien-Phu was veel meer een politieke actie van de Vietnamese nationale beweging, dan een militaire actie. In wezen was de Vietnamese overwinning het resultaat van het vermogen tot de politieke mobilisatie van honderdduizenden koelies. Als ze niet politiek zeer bewust waren geweest, zouden de koelies nooit de voorraden en wapens, die nodig waren voor de aanval op het Franse fort, hebben willen vervoeren. Deze politieke mobilisatie deed het evenwicht van de strijdkrachten doorslaan in het voordeel van de Vietnamese, hoewel het Franse hoofdkwartier meende, dat het militair gezien in hun voordeel zou uitvallen. (5)

In 1958 stonden de communistische kaderleden in Zuid-Vietnam voor een bijzonder belangrijke beslissing: moesten zij door blijven gaan met een 'politieke' strijd tegen de regering (delegaties van boeren naar ambtenaren, demonstraties, uitdelen van pamfletten, enz.) met de eis uitvoering van de akkoorden van Genève en het houden van verkiezingen in het Zuiden? Of moesten zij met de gewapende strijd beginnen? De communisten van Zuid-Vietnam deden meer dan een jaar over het nemen van een beslissing; ze stuurden geduldig ploegen naar de dorpen om met de boeren te praten en precies uit te vinden wat ze dachten, te weten te komen hoe ondraaglijk Diems regime geworden was. "We wisten hoe moeilijk de strijd zou zijn", vertelde een hoge ambtenaar van het NBF me, "we wilden niet het risico

lopen dat de massa ons later het verwijt zou maken dat we onvoorzichtig waren geweest bij het beginnen van de strijd; we wilden, dat zij zelf de beslissing zouden nemen om met de gewapende strijd te beginnen, met alle gevolgen die dat in de toekomst zou hebben." Specialisten als P. Devillers, W. Burckett, D. Pike zijn het er allemaal over eens dat de beslissing om met de militaire strijd te beginnen spontaan plaatselijk genomen werd, 'onderop beginnend'. (6) Het verzet van Noord-Vietnam tegen de Amerikaanse bombardementen bevestigt deze versmelting van het politieke apparaat met de basis. Deze versmelting is karakteristiek voor het Vietnamese communisme. Juist het initiatief en het verantwoordelijkheidsgevoel van de dorpsbewoners is de reden dat de velden nog bewerkt worden, dat het wetenschappelijk onderzoek en de opleiding aan de universiteit doorgaan, dat de verbindingen zo vlug hersteld worden na elke bomaanval, dat de saboteurs, die per parachute gedropt worden, onmiddellijk ontdekt worden.

Het Noorden en het Zuiden

Karakteristiek voor het Vietnamese volk is een opmerkelijk gevoel van nationale samenhang, iets dat reizigers in de tijd voor het kolonialisme al hadden opgemerkt. Niettemin heeft de vorm van het land, dat abnormaal lang is en zich uitstrekt over meer dan 1100 kilometer, plaatselijke tegenstellingen en eigenaardigheden tot gevolg gehad, waarvan het opvallend zo zijn geweest als ze niet een weerslag hadden gehad op de ontwikkeling van de Vietnamese communistische beweging. Het Noorden en het Zuiden van het land, vroeger genoemd Tonkin resp. Cochinchina, de twee bases van het Vietnamese communisme, vertonen niet hetzelfde historische beeld en bieden het communisme niet dezelfde ontwikkelingskansen. Het Noorden is het land van de oude nationale traditie, meer dan duizend jaar het hart van het land, terwijl het Zuiden pas in de 18e eeuw door de Vietnamese gekoloniseerd werd. In het Noorden overheersten de kleine boerenbedrijven van het Chinese type, het Zuiden daarentegen is het land van de grote domeinen en grote plantages. De economie was moderner in het Zuiden maar de middenstand en arbeidersklasse relatief belangrijker zijn dan in het Noorden. Deze verschillen werden nog vergroot door hun koloniale status: in het Zuiden bood de 'kolonie' de moderne politieke bewegingen meer mogelijkheden voor actie, dan het 'protectoraat' in het Noorden. Het communisme werkte dus in het Noorden op een andere basis dan in het Zuiden. Hier moet nog bij opgeteld worden de moeilijkheid van onderlinge verbanden over een afstand van meer dan duizend kilometer waardoor de communistische organisaties in het Zuiden wel een grote mate van eigen initiatief moesten ontwikkelen vergeleken met het Noorden. Het gevolg hiervan is dat de geschiedenis van het Vietnamese communisme een element van tweehoofdig bestuur toont: er is een tendens waarmeembaar in het Zuiden om tactische en zelfs strategische posities in te nemen onafhankelijk van het Noorden. De gebeurtenissen om 'La Lutte' begonnen bijvoorbeeld in Saigon. Het schijnt dat het centrale comité van het Noorden, gesteund door de Komintern, het gedurfde samengaan met de trotskisten sterk heeft afgekeurd en heeft aangedrongen op de splitsing in 1937. Net zo in 1945, toen de Japanse bezetting ineens stortte, was het evenwicht van de politieke en sociale krachten in het Zuiden niet hetzelfde als die in het Noorden. In het Noorden was de Democratische Republiek Vietnam uitgeroepen, in deze vorm was de Vietnamese nationale onafhankelijkheid hersteld, maar zijn gezag strekte zich maar uit tot het centrum. In het Zuiden hadden de communisten op het moment van de Japanse capitulatie een 'Nam-Bo Uitvoerende Raad' ingesteld, die ter

plaatsen het gezag van de Democratische Republiek tegenwoordig, maar volledig andere politieke groepen omvatte: pro-Japanse ex-nationalisten, vertegenwoordigers van politiek-godsdienstige sekten (een ander typisch zuidelijk trekje) zoals de Cao-dai en de Hao-hao, en zelfs enkele vroegere trotskisten maakten er deel van uit. Het verband was minder stevig dan waardoor de communisten en de nationalist verenigd waren in Ho Tsi Minh's regering. Het viel spoedig uit elkaar en vermeerde daardoor de moeilijkheden die de terugkeer van de Fransen en Britten naar Saigon in september 1945 veroorzaakten voor het Nam-Bo comité.

De eenheid van het Vietnamese communisme overwon de aardrijkskunde en de geschiedenis. Het werd versterkt tijdens de oorlog tegen Frankrijk, toen de politiek-militaire kracht van de Democratische Republiek groeide. Maar het stuitte op nieuwe hindernissen met de verdeling van het land bij de 17e breedtegraad in 1954. De communisten stelden de vorming van een apart politiek orgaan in het Zuiden zo lang mogelijk uit: het Nationale Bevrijdings Front van Zuid-Vietnam werd pas eind 1960 opgericht, toen het nodig was geworden de politieke en militaire strijd in het Zuiden te organiseren. Er blijft echter tot op de dag van vandaag een zekere tweeslachtigheid bestaan. Het gezag van het NBF, en van de Revolutionaire Volkspartij, geldt tot de 17e breedtegraad. Maar men heeft in officiële documenten (bijvoorbeeld ter gelegenheid van het derde congres in 1962) nooit gesteld, dat de Lao-dong partij alleen verantwoordelijk is voor het noordelijk deel van het land, maar altijd voor het hele land. Op het derde congres werd iemand uit het Zuiden, Le Duan, tot nieuwe algemeen secretaris gekozen. Dit duidt op de bijzondere belangstelling die de Lao-dong partij heeft voor de problemen van het Zuiden. Met de plooibaarheid van alle Vietnamezen, doen de communisten hun uiterste best om het eenheidskarakter van hun beweging te benadrukken en zich tegelijkertijd aan te passen aan de speciale omstandigheden van de politieke strijd in het Zuiden.

De Vietnamezen als militaire filosofen

Ondanks het grote aantal intellectuelen dat men aantreft onder de eerste stichters, en dat men nog steeds vindt onder de leiders, is het Vietnamese communisme nooit ernstig getroffen door grote ideologische crises. Het heeft nooit een marxistische filosoof van het kaliber van een Gramsci, een Li Ta Chao, een Lukacs, een Schaff geleverd aan de internationale communistische beweging, met misschien één uitzondering: op militair gebied. Ook hier blijkt weer zijn volkomen Vietnamees karakter. Je zou het kunnen vergelijken met het oude Vietnamese Confucianisme tegenover de klassiek Chinese Confuciaanse filosofie. Vietnam had niet een grote Confuciaanse filosofie voortgebracht, maar het had de handelwijzen van het Confucianisme op een opmerkelijke manier ingepast in het dagelijks leven, het had uit de leer van Confucius een gedragslijn voor het leven van alledag, een art de vivre, gehaald. De personificatie van een Vietnamese volgeling van Confucius is maarschalk Nguyen Trai, die in de 15e eeuw de strijd leidde tegen de Chinese inval en die zich later wijdde aan de wederopbouw van het land. Het Vietnamese marxisme vertoont, op een andere manier, dezelfde praktische en concrete trekken. Dit wordt verduidelijkt door een begrip als *thoi co* (het gunstige ogenblik), iets dat zeer bekend is bij de Vietnameese communisten. De augustus-revolutie, waardoor de macht gegrepen kon worden in 1945 meteen na de Japanse overgave, is een voorbeeld. Tussen de ontbinding van het Japanse gezag en de komst van de geallieerden (de Fransen en de Engelsen in het Zuiden, de Chinezen in het Noorden in overeenstem-

ming met het akkoord van Potsdam) maakten de communisten met succes gebruik van de korte tijd hiertussen. Hetzelfde gaat op als de leiders van het Front gevraagd wordt naar de verwachtingen over de omvorming van het NBF van Zuid-Vietnam tot een formele regering. Zij antwoorden altijd dat ze wachten op het 'gunstige ogenblik'.

Het lezen van de complete werken van Ho Tsi Minh (er zijn onlangs vier delen verschenen in Hanoi) bevestigt dit praktische en concrete karakter. Het zijn geen algemeen theoretische verhandelingen, maar een lange serie concrete politieke studies, analyses en verslagen, die allemaal tonen dat hij voortdurend bezig is zichzelf te betrekken bij de werkelijkheid en zo veel mogelijk haalt uit een bepaalde situatie, of dat nu is in het kader van de Kommintern (1925-1930) of tijdens de oorlog tegen de Fransen, 1946-1954.

De militaire filosofie van de Vietnameese communisten is zeker beïnvloed door de Chinese theorieën, in de tweede wereldoorlog opgesteld door Mao Tse-tung en Tsjoe Teh. Maar er is hier geen sprake van een eenvoudige provinciale variatie: ze zijn energiek en origineel ontwikkeld. De Vietnamezen leggen, net als de Chinezen, sterk de nadruk op de politieke kanten van de kunst van de guerrilla-oorlog, op de dialectiek van aanval en verdediging, op de eenheid, die moet bestaan tussen de strijders en de burgerbevolking en op het belang van de factor tijd. Maar hun idee van 'gewapende propaganda' is een originele aanvulling: het gaat hier om een fase tussen die waar alleen politieke strijd van de massa mogelijk is en de eigenlijke strijd met de wapens. Wapens worden alleen gebruikt om meer gewicht te geven aan propaganda-acties in de dorpen en niet om de strijdkrachten van de tegenstander direct aan te vallen.

De theorie van de 'aanval op drie punten' is ook nieuw: de Vietnamezen voegen aan de strijd met de wapens en de politieke strijd (een klassiek tweeluik) toe de 'campagne van uitleg aan en overreding van de soldaten van het marionettenleger' (de eenheden van de pro-Amerikaanse regeringen van Saigon). Deze campagne onder de soldaten van het marionettenleger wordt dus beschouwd als een onafhankelijk onderdeel van de strijd, dat duidelijk los staat van de politieke en militaire strijd.

De opvatting die de Vietnamezen hebben ontwikkeld in hun politiek-militaire strijd over de relatie tussen de stad en het platteland, wijkt ook volkomen af van de Chinese en Russische opvattingen. Ze menen niet dat het mogelijk zou zijn om in Vietnam met één klap de macht te grijpen direct na een succesvolle opstand, zoals het geval was in Moskou of Petrograd in 1917. Maar ze geloven ook niet dat de Vietnamezen moeten wachten tot het 'platteland' langzamerhand 'de steden omsingeld heeft', volgens de strategie die maarschalk Lin Biao in september 1965 voorstelde en die gebaseerd was op de ervaringen van de Chinese revolutie. Zij meenden dat het mogelijk was het offensief tegelijkertijd uit te voeren in de steden en op het platteland, tegelijk aan het politieke en het militaire front. Sinds 1966 of 1967 hebben hele wijken van Saigon de facto onder beheer van het NBF gestaan, terwijl de boeren-guerrilla's de stad nog lang niet volledig omsingeld hebben.

Wat de cultuur betreft, hebben de communistische leiders gepleit voor een politiek van 'nadruk op het oude erfgoed' (*khai-thac von-cu*) zij verwerpen dus zowel het historicisme als het modernisme. In een land als Vietnam is de strijd tegen economische en culturele achterlijkheid van groot belang, maar de rijkdom aan en oudheid van de nationale tradities staan niet toe dat ze deze tradities volledig negeren. Men moet alles kritisch bestuderen (een politiek waar Mao Tse-tung in China voor pleit sinds de Yunnan-tijd); wat het Vietname-

se nationale zelfbewustzijn zou kunnen versterken, moet bewaard blijven, zodat het beter bewapend is bij de strijd die nu gevoerd wordt. Daarom hebben de Vietnameese marxisten bijvoorbeeld veel tijd en zorg besteed aan de studie van het belangrijkste werk uit hun nationale literatuur, de *Kim Van Kieu*, een roman in versvorm uit het eind van de 18e eeuw. (7) Er zijn in Hanoi levendige discussies gevoerd tussen schrijvers en geschiedkundigen van de Democratische Republiek om de sociale omstandigheden vast te stellen waarin de roman werd geschreven, de literaire en menselijke waarde ervan, de reden waarom het populair bleef bij het Vietnamese publiek. Het jaar van de escalatie (1965) was ook het tweehonderdste geboortjaar van Nguyen Du, de schrijver van de roman. Belangrijke plichtigheden waren voorbereid, het verschijnen van wetenschappelijke studies, het houden van congressen, enz. Dit programma werd afgewerkt ondanks Amerikaanse bommen, en dat was niet gewoon een uiting van stiptheid, maar het inacht nemen van een politiek van 'gewoon' uitvoeren van wat voorbereid was. Gezien in de context van de escalatie had de viering van de tweehonderdste verjaardag van de schrijver van *Kieu* een bepaalde betekenis voor de Vietnameese communisten; het was een gelegenheid om, door hun trouw aan een groot werk uit het Vietnamese verleden, hun streven naar het nationale bestaan van Vietnam te bevestigen.

Onafhankelijkheid en diplomatie

Internationale betrekkingen is één van de gebieden waar het Vietnamese communisme het meest bepaald is door zijn geschiedenis. De 'speciale verhouding' die het tegelijkertijd met de Sovjet-Unie, Frankrijk en China heeft gehad, bijna van voor de officiële stichting heeft het een sterk internationaal karakter gegeven in een mate, die nu zelden gevonden wordt in de communistische beweging.

Zoals we al gezien hebben werd de Vietnameese communistische beweging gedurende enige tijd geleid door kaderteden, die in Moskou in de instituten van de Kommintern opgeleid waren. Nadat ze verbroken waren geweest tijdens de oorlog, werden deze betrekkingen weer opgenomen na 1946 en helemaal na 1950, toen de overwinning van het Chinese communisme de guerrilla bases van de Viet Minh in staat stelde directe verbanden te onderhouden met de communistische wereld. Na 1954 vertrokken veel studenten uit de Democratische Republiek naar Moskou, en Russisch werd de eerste vreemde taal in het Vietnamese onderwijs.

Maar de betrekkingen van de Vietnamezen met de Franse communisten zijn even intiem en veel ouder. De eerste Vietnameese marxistische groepen vormden zich rondom Ho Tsi Minh in het begin van de twintiger jaren in Parijs. Vele jonge Vietnamezen ontdekten het communisme in Parijs omstreeks 1930, tijdens hun studie in Parijs of Montpellier. Ten tijde van het Volksfront onderhield de Vietnameese communistische beweging, die 'semi-wettig' werkte, zeer vriendelijke betrekkingen met de Franse communistische partij. Deze goede betrekkingen bekoelden enige tijd na de oorlog, toen de Franse communistische partij kritiek oefende op de ontbinding van de Indochinese CP en toen de Vietnamezen van hun kant met verbazing zagen dat de communistische ministers in Parijs begin 1947 vóór het verstrekken van gelden voor de oorlog in Vietnam stonden, solidair met de andere ministers (de parlementsliden die geen minister waren, onthielden zich van stemming). Maar de Franse Vietnameese communisten vonden elkaar weer aan dezelfde kant na 1947 met het beginnen van de koude oorlog. Tijdens de Frans-Vietnamese oorlog was de Franse communistische partij bijzonder actief: zij organiseerde campagnes tegen de oorlog en hiervoor werd menige militante strijder opgesloten.

De betrekkingen tussen de Vietnameese communisten en China waren ook 'speciaal'. Hier is het geen kwestie van solidariteit met het centrum van het wereldcommunisme, noch om de taalkundige, culturele of politieke gemeenschappelijkheid, die voortkomt uit kolonisatie en de anti-koloniale strijd, maar van een veel oudere traditie, gebaseerd op geografisch contact en op de oude eenheid van cultuur tussen het Confuciaanse China en het pre-koloniale Vietnam. De eerste Vietnameese communisten hadden omstreeks 1925 een nauwe band gevormd met Canton, waar de Chinese communistische partij een nationalistische linkse regering steunde. Verschillende Vietnamezen hebben degenen aan de beroemde Lange Mars (de naam van één van de belangrijkste Vietnameese communistische leiders, Truong Chinh, betekent 'lange mars'). De komst van de Chinese communisten aan de grens bij Tonkin in 1950 betekende een beslissende ommekeer in de oorlog met Frankrijk, waardoor de situatie doorsloeg in het voordeel van de Vietnamezen.

De figuur van Ho Tsi Minh is zeer belangrijk bij deze driedzijdige betrokkenheid van de Vietnameese communisten in de communistische wereldbeweging. Hij was tegelijkertijd lid van de Franse, de Russische en de Chinese communistische partij. Hij was deelnemer aan het Stichtingscongres van de Franse CP in Tours in 1920, hij werkte in de kantoren van de Kommintern in Moskou, hij was de secretaris van Borodin in Canton in 1925, hij woonde in de grotten van Yunan met Mao tijdens de Chinees-Japanse oorlog. Hij is (was) zeer populair bij de communisten in deze drie landen.

De internationale horizon van het Vietnamese communisme is niet beperkt tot deze drie landen. Hij wordt nog verder verrijkt door een andere oude traditie: solidariteit met kolonialisatievolken. Deze traditie werd versterkt in Parijs, een blad dat Ho Tsi Minh in 1920 oprichtte om de zaak van alle gekolonialiseerde volken in de wereld te verdedigen. De geest van dit blad van 'solidariteit in de strijd' was toen even militant als de conferentie van Havana later zou zijn.

Kenmerkend voor het Vietnamese communisme is dus een houding die onafhankelijk is en solidariteit uitdrukt. Onafhankelijk, omdat het ervaring heeft met de fouten die een te snafse navolging van een buitenlandse model inhouden. De oprichting van de Viet Minh in 1941 was een reactie op het belang dat vóór 1941 gehecht was aan het 'Indochina' punt, voornamelijk onder invloed van de Franse communistische partij (zeer waardevol was opzichte van de risico's van 'nationaalistische' afwijking in de koloniën). De fouten van de landbouwhervorming in 1955 waren het gevolg van een al te schematische imitatie van de Chinese landbouwhervorming van 1950. De moeilijkheden, die tussen 1955 en 1960 ondervonden werden bij de industrialisatie van de Democratische Republiek, kwamen onder andere voort uit de nadruk die werd gelegd op gecentraliseerde productie-eenheden van het Russische type; deze enorm grote fabrieken waren te veel voor het Vietnamese bestel, en tijdens de escalatie gingen de leiders van de Noordvietnamese economie terug naar een politiek van industriële decentralisatie, die zelfs in gewone tijden beter aangepast was aan de eisen en mogelijkheden van hun land. Het Vietnamese communisme is dus nu zeer gehecht aan zijn onafhankelijkheid. Zijn vriendschapsbetuigingen aan het Franse communisme zijn gemeend en opvallend, maar het heeft zich niet gesteld achter de aanvallen van de Franse CP op het Chinese communisme. Het heeft zich ook niet verbonden met de Chinese culturele revolutie, waarover het geen uitspraak heeft gedaan. Op dezelfde manier heeft het zich zeer gereserveerd getoond tegenover de politiek van economische liberalisatie die in Oost-Europa ondernomen wordt, terwijl het zijn vriend-

schap voor de Sovjet-Unie weer bevestigd heeft. (8) Deze onafhankelijke houding kan vergeleken worden met die van de communisten in Cuba, Roemenië, Noord-Korea, Japan of Nederland; maar met een bijzondere nuance: Vietnam zou niet weten hoe het 'neutraal' zou kunnen zijn (in de stijl van Roemenië). Vietnam blijft solidair. De Vietnamezen zijn door hun hele geschiedenis te zeer met de communistische wereldbeweging verbonden, en in het bijzonder met Rusland en China, om zich neer te leggen bij het conflict dat uitbroken is tussen deze twee staten.

Zij hopen dat ze, omdat ze deze oorlog voeren, beter in staat zijn om de betrekkingen tussen China en de Sovjet-Unie te verbeteren. Omdat ze van beide grote militaire, technische en economische hulp ontvangen, doen ze hun uiterste best om niet betrokken te raken bij de beschuldigingen die de twee tegenstanders elkaar toewerpen. 'Doe niets om het conflict te verergeren; doe al het mogelijke om het te beëindigen': dat is de politiek die zij voorstellen.

(Government and Opposition
Winter 1969)

NOTEN BIJ 'DE HISTORISCHE ACHTERGROND VAN HET VIETNAMESE COMMUNISME'

- (1) Le Duan, *Sur la révolution socialiste au Vietnam*, Hanoi 1965, deel I, pag. 34
- (2) vergelijk ons boek *Le Vietnam, études de politique et d'histoire*, Paris, 1968, hoofdstuk 7 ('Les origines du Front National de Liberation'), pag. 126-143
- (3) Nguyen Khac Vien, 'Frantz Fanon et les problèmes de l'indépendance', *La Pensée*, Paris, no. 107, februari 1963
- (4) vergelijk Ton Vy, 'Les luttes ouvrières au Sud Vietnam de 1954 à 1965', *Etudes vietnamiennes*, Hanoi, no. 8, januari 1966. Dit artikel is herdrukt in *La Pensée*, no. 140, april 1968
- (5) vergelijk over Dien-Bien-Phu in het bijzonder de elkaar aanvullende werken van generaal Giap en kolonel Jules Roy
- (6) P. Devillers, *China Quarterly*, januari-maart 1962; W. Burchett, *Inside Story of the Guerrilla War*, New York, 1965, pag. 181; D. Pike, *The Viet Cong*, M.I.T., 1966, pag. 83
- (7) vergelijk het artikel, dat we aan dit vraagstuk hebben gewijd in samenwerking met Georges Boudarel, 'Le Kieu et l'esprit publique vietnamien' in het boek *Mélanges sur Nguyen-Du*, Paris 1966
- (8) Dit artikel werd geschreven in juni 1968 voor de inval van Rusland in Tsjecho-Slowakije. De Vietnamese goedkeuring van deze inval bevestigt naar het schijnt het hierboven gestelde, en gaat dieper dan alleen maar zorg voor wapenleveringen.

NUMMER CHEMISCH-BIOLOGISCHE OORLOGVOERING HERDRUKT

Reeds geruime tijd was het nummer, gewijd aan Chemisch-Biologische Oorlogvoering, uitverkocht. Onlangs hebben we het laten herdrukken. Losse exemplaren zijn verkrijgbaar door storting van f 0,50 per nummer plus portokosten. Bij grotere bestellingen korting.

Verdere, diepgaandere lectuur over Chemisch-Biologische Oorlogvoering kunt u vinden in:

- een artikelenserie waarmee Lucas Reijnders bezig is in *Vrij Nederland*
- Tenzij er vrede komt... Prognose over de gevolgen van de wetenschappelijke oorlogvoering, onder redactie van Nigel Calder met een voorwoord van Prof. Röling, *Sijthof* 1968.

In het Engels zijn de volgende titels beschikbaar:

- *Chemical and Biological Warfare, America's Hidden Arsenal*, by Seymour M. Hersh, hardcover editie bij The Bobbs Merrill Company, Indianapolis NY, \$ 7.50; er is ook een paperback-editie. Dit boek is het meest voortreffelijke dat op dit gebied beschikbaar is.
- *CBW, Chemical & Biological Warfare, Its scope, implications, and future development*. Een verslag van een in het voorjaar van 1968 gehouden CBW-conferentie in Londen, uitgegeven door Steven Rose, 30 shilling, uitgever George G. Harap & Co, London.
- *We All Fall Down, The Prospect of Biological and Chemical Warfare*, een uitwerking van eerder in het blad *Science Journal* verschenen artikelen, uitg.: Allen Lane/The Penguin Press, London, 35 shilling.

Verder is er nog:

- *Napalm, Streitschrift und Dokumentation*, uitgegeven door John Takman, Union Verlag Berlin (DDR), is een internationaal symposium over chemische en biologische oorlogvoering in Vietnam met bijdragen van Amerikanen, Vietnamezen, Russell, Peter Weiss e.a., f 8,05.